

Direktiv for bruk og bæring av dekorasjoner, ordener og medaljer i Forsvaret

Forsvarssjefen fastsetter Direktiv for bruk og bæring av dekorasjoner, ordener og medaljer i Forsvaret til bruk i Forsvaret.

Oslo 30. september 2009

Sverre Diesen
General
Forsvarssjef

Direktiv for bruk og bæring av dekorasjoner, ordener og medaljer i Forsvaret

Metadata

KORTTITTEL:	Ingen
SIKKERHETSGRADERING:	UGRADERT
IKRAFTTREDELSE:	2009-09-30
HJEMMEL:	Organisasjons- og instruksjonsmyndigheten
ANSVARLIG FAGMYNDIGHET:	Forsvarssjefen (FSJ)
GJELDER FOR:	Forsvaret
FORRIGE VERSJON:	Forsvarets bestemmelser om bæring av medaljer av januar 2003.

Innhold

1 Innledning	5
1.1 FORMÅL	5
1.2 VIRKEOMRÅDE	5
2 Definisjoner	5
2.1 DEKORASJONER	5
2.2 ORDENER	5
2.3 ORDENSGRADER	5
2.4 ORDENSKLASSER	5
2.5 OFFISIELLE ORDENER	5
2.6 UOFFISIELLE ORDENER	5
2.7 MEDALJER	6
2.8 VALØR	6
2.9 FERDIGHETSMERKER	6
2.10 BOUTONS (ROSETT)	6
2.11 ORDENSKJEDER	6
2.12 SKULDERBÅND	7
2.13 BRYSTSTJERNE (KRASJAN)	7
2.14 MINIATYRDEKORASJON	7
2.15 MINIATYRBÅND	7
2.16 STORKORSSTJERNER	7
2.17 KOMMANDØRSTJERNER	7
2.18 DEKORASJONSTRIPER (DEKORASJONSPENNER)	7
2.19 MINIATYRSTRIPER (MINIATYRSPENNER)	7
2.20 BÅNDSTRIPER (BÅNDSPENNER)	7
2.21 HOFFMONTASJE AV DEKORASJONSTRIPER (SPENNER) OG MINIATYRSTRIPER (SPENNER)	8
3 Ordener og medaljer inndelt i grupper	8
3.1 DEKORASJONENE ER INNDELTE I GRUPPER NUMMERERT FRA I TIL VII SLIK:	8
4 Inndeling og rangering av dekorasjoner	8
4.1 NORDISK OG INTERNASJONAL OG SEDVANE	8
4.2 REGLER FOR RANGERING AV OFFISIELLE NORSKE DEKORASJONER	8

4.3 RANGERING AV OFFISIELLE UTENLANDSKE DEKORASJONER OG ANDRE UTENLANDSKE DEKORASJONER.....	8
4.4 RANGERING AV FN, NATO OG EU MEDALJER	8
4.5 RANGERING AV ANDRE NORSKE DEKORASJONER	8
4.6 RANGERING AV ANDRE UTENLANDSKE DEKORASJONER	9
4.7 RANGERING AV MILITÆRE FERDIGHETSMERKER	9
4.8 RANGERING AV SIVILE FERDIGHETSMERKER	9
4.9 UTENLANDSKE MILITÆRE OG SIVILE FERDIGHETSMERKER.....	9
5 Regler for bæring av dekorasjoner.....	9
5.1 GENERELT.....	9
5.2 PLIKT TIL Å BÆRE DEKORASJONER	9
5.3 DEKORASJONER MED FLERE VALØRER	9
5.4 RIDDERKORS OG MEDALJER	9
5.5 FERDIGHETSMERKER	9
5.6 RETT TIL Å BÆRE DEKORASJONER.....	10
5.7 TJENESTEGJØRENDE PERSONELL	10
5.8 IKKE TJENESTEGJØRENDE PERSONELL (PENSJONISTER OG RESERVEBEFAL)	10
5.9 BRUK AV STORE OG SMÅ DEKORASJONER, BÅNDSTRIPER	10
5.10 DEKORASJONER SOM ER ARVET.....	10
5.11 POST MORTEM	10
5.12 TILBAKEKALLELSE AV DEKORASJONER, ORDENER OG MEDALJER.....	10
6 Om bæring av dekorasjoner.....	10
6.1 GENERELT.....	10
6.2 HVILKE DEKORASJONER KAN BÆRES SAMTIDIG	10
6.3 DEKORASJONER VED SPESIELLE ANLEDNINGER	11
6.4 BÆRING AV DEKORASJONER TIL SIVILT ANTREKK.....	11
6.5 GENERELT OM FORSVARETS BEHANDLING I FORBINDELSE MED DEKORASJONER (ORDENER OG MEDALJER)	11
6.5.1 Forsvarssjefens dekorasjonsråd (FDR)	11
6.5.2 Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd (FSDR)	12
6.5.3 FDR og FSDR sekretariatenes ansvar	12
7 Fylkesmannens behandling	12
8 Krigsdekorasjonsrådet	12
9 Forslag om tildeling	13
9.1 FORSLAG OM TILDELING AV FØLGENDE DEKORASJONER FREMMES TJENESTEVEI TIL FORSVARSSJEFENS STRIDSDEKORASJONSRAÐ:	13
9.2 FORSLAG OM TILDELING AV FØLGENDE DEKORASJONER FREMMES TJENESTEVEI TIL FORSVARSSJEFENS DEKORASJONSRAÐ:.....	13
9.3 KRAV TIL DOKUMENTASJON SOM SKAL FØLGE FORSLAG OM TILDELING AV DEKORASJON (JFR. VEDLEGG 8)	14
9.3.1 Opplysninger som skal vedlegges.	14
9.3.2 Retningslinjer ved vurdering av innstillinger til stridsdekorasjoner.	14
9.3.3 Behandling av innstillinger.	14
10 Tjenestegjørende avdeling.	15
11 Ajourføring av Forsvarets Personellsystem (P 3).....	15
12 Søknad om bæretillatelse av dekorasjoner på uniform som ikke fremgår av den til enhver tid godkjente liste.....	15
12.1 GENERELT.....	15
12.2 SØKNADEN SKAL INNEHOLDE:	15
13 Tapt dekorasjon (orden eller medalje).....	16
14 Forslag om nye dekorasjoner, medaljer og ferdighetsmerker	16

15	Ikrafttredelse.....	16
16	Vedlegg	17
17	Henvisninger.....	17

1 Innledning

1.1 Formål

Formålet med direktivet er å gi detaljerte regler for bruk av ordener og medaljer (dekorasjoner) i Forsvaret, samt for fremsendelse av forslag om tildeling av slike.

1.2 Virkeområde

Forsvaret uttrykker sin anerkjennelse og takknemlighet overfor sitt personell blant annet gjennom tildeling av erkjentligheter for spesiell innsats av den enkelte.

Å bære dekorasjoner er tegn på ærbødighet, glede og takknemlighet over å ha mottatt disse. Det synliggjør innsatsen til de som har gjennomført førstegangstjeneste, har deltatt i oppdrag for Forsvaret eller på annen måte gjort en innsats i eller utenfor Forsvaret.

Dekorasjonene er inndelt i grupper. Det er tatt hensyn til at andre etater også er tillagt ansvar for dekorasjoner og at det herunder er nødvendig med et harmonisert regelverk.

2 Definisjoner

2.1 Dekorasjoner

Dekorasjon er en fellesbetegnelse for ordener og medaljer, og gis som honnør for personlig innsats eller deltagelse i oppdrag for Forsvaret.

2.2 Ordener

Ordener kan inndeles i offisielle og uoffisielle ordener. Ordenene er normalt korsformet og utgis oftest i flere grader eller klasser.

2.3 Ordensgrader

De mest benyttede gradene er Storkors, Kommandør og Ridder. Storkors bæres i henhold til statuttene og oftest som et akselbånd på skrå over brystet ned mot hoften. Kommandør bæres oftest i bånd rundt halsen, damer i sløyfe på venstre side av brystet. Ridder bæres normalt i ordensbånd på venstre side av brystet, damer i en mindre sløyfe på venstre side av brystet.

2.4 Ordensklasser

Ordensgraden kan deles i klasser, Kommandør, deles som oftest i klassene; Kommandør med stjerne og Kommandør, og Ridder i klassene; Ridder 1. klasse og Ridder.

2.5 Offisielle ordener

Offisielle ordener er æres - eller hederstegn som tildeles av et lands statsoverhode etter regler fastsatt i vedkommende ordens statutter. Statsoverhodets rett til slik tildeling er oftest fastsatt i landets lover. Det gir statsoverhodet en spesiell rett til å belønne utvalgte personer.

Norges regjerende monark er Stormester for de norske ridderordenene: *Den Kongelige Norske St. Olavs Orden* og *Den Kongelige Norske Fortjenstorden*. Monarkens prerogativ til utdeling er gitt i Grunnloven § 23. Ordener bæres i tråd med statuttene i henhold til ordenens grad og klasse. Ordener utdeles ikke post mortem og skal normalt returneres ved innehaverens bortgang. Unntatt fra returplikten er normalt fortjenstordenene (Order of Merit). Ordenstegnene finnes i original utførelse (stor), som miniatyr (liten), som båndspenne (båndstripe) og som bouton (rosett).

2.6 Uoffisielle ordener

Uoffisielle ordener er æresbevisninger eller medlemstegn innstiftet av en organisasjon, forening eller privat sammenslutning. Tildeling skjer etter bestemmelser fastsatt i den enkelte ordens statutter eller vedtekter.

Slike ordener skal bæres atskilt fra offisielle ordener og normalt bare ved arrangementer innen vedkommende ordenssamfunn. Det er ikke nødvendig med bæretillatelse når disse utelukkende bæres innen vedkommende ordenssamfunn.

Generell tillatelse til å bære disse på uniform kan etter søknad til Forsvarssjefens Dekorasjonsråd gis av Forsvarssjef.

Også disse ordenstegnene finnes normalt som original utførelse (stor), som miniatyr (liten), som båndstripe (båndspenne) og som bouton (rosett).

2.7 Medaljer

Medalje kan være: krigsdekorasjon, fortjenstmedalje, minnemedalje, æresbevisning, utmerkelse, påskjønnelse eller ferdighetsmerke i bånd som tildeles av statsoverhode, etat, institusjon, organisasjon eller forening. Medaljen er oftest en rund myntlignende gjenstand med oppheng i bånd og bæres på venstre side av brystet.

Medaljen er ofte preget til minne om store begivenheter, hendelser eller for en sak. Den kan ha inngravert mottakerens navn og år for tildeling. Medaljer kan normalt utdeles post mortem og skal ikke returneres ved innehavers bortgang. Medaljebåndet kan i henhold til statuttene være utstyrt med løv, laurbærgren, ekegren, stjerne, sverd, tall eller plate for å angi type medalje og valør. Medaljen finnes normalt i original utførelse (stor), som miniatyr (liten), som båndspenne (båndstripe) og som miniatyrbånd eller rosett.

2.8 Valør

Med valør menes ordenens eller medaljens grad, klasse, om den er i gull, sølv eller bronse, om den er med ekegren, med ett eller flere sverd, ekegren i gull eller sølv, laurbærgren i gull eller sølv osv.

Romertall, tall, barre eller plate regnes i denne sammenheng ikke som valør men eksempelvis som identifikasjon for antall kontingenter i tjeneste, hvilken operasjon eller for å identifisere en dekorasjon.

2.9 Ferdighetsmerker

Ferdighetsmerker er metallmerker uten bånd eller metallmerke i bånd (medalje) i forskjellig valør som bæres på venstre side av brystet. Det utdeles av etat(er) og organisasjon(er) som tegn på at ferdighetskravet gitt i statuttene for det enkelte merke er oppnådd. Merkene finnes normalt også i utførelse som miniatyrmerke, miniatyr i bånd, som båndspenne (båndstripe) og som miniatyrbånd.

Merkene bæres i henhold til bestemmelser gitt i Uniformsreglementene.

Ferdighetsmerke i gull som medalje i bånd, kan etter 1. januar 2008 ikke bæres av stadig tjenestegjørende personell i Forsvaret.

2.10 Boutons (rosett)

Dette er en rosett eller et knapphullsmerke for ordener som med farger og med sølv eller gullfargede vinger identifiser ordenen og dens grad og klasse. Bæres på smoking eller dress, kan også bæres på jakke eller blazer. Flere boutons (rosetter) bæres ikke samtidig.

2.11 Ordenskjeder

Tildeles normalt bare til fyrstelige personer og statsoverhoder. Bæres hengende over skuldrene og bare ved spesielt høytidelige anledninger eller når dette er tilsagt. Ordenskjede bæres ikke samtidig med skulderbånd av samme orden.

2.12 Skulderbånd

For herrer er det et ca 10 cm bredt bånd i ordenens farger som avsluttes i en sløyfe hvor ordenstegnet er festet. Bæres over skulderen på skrå over rygg/bryst til motsatt hofte. Norske offisielle ordeners skulderbånd bæres over høyre skulder med sløyfen og ordenstegnet ved venstre hofte.

Damer bærer på samme måte normalt et noe smalere bånd, ca 6 cm bredt.

Det bæres bare ett skulderbånd. Det kan samtidig bæres både kommandørkors med stjerne (bryststjerne), kommandørkors og ridderkors av andre ordener.

2.13 Bryststjerne (Krasjan)

Bryststjerne er et ordensinsignie som er en del av Storkorsgraden og Kommandørgraden. Stjernen bæres normalt lavt på venstre side av brystet. Det kan bæres både Storkorsstjerner og kommandørstjerner samtidig. Det kan bæres inntil fire stjerner og den høyest rangerte stjernen øverst eller til høyre for de lavere rangerte stjernene.

2.14 Miniatyrdekorasjon

En miniatyr av den originale dekorasjonen til bruk på sivilt og militært messeantrekk (Luftforsvaret og Sjøforsvaret). Bæres i et smalt ordensbånd, ca 1,5 cm bredt, høyt på venstre side av brystet.

2.15 Miniatyrbånd

Knapphullsmerke for medalje, en smal stripe (ca 0,5x 1,5 cm) i medaljebåndets farger. Bæres på smoking, dress, jakke eller blazer. Bare ett miniatyrbånd bæres om gangen.

2.16 Storkorsstjerner

Bryststjerne (Krasjan) for storkors, en del av ordensinsigniene for Storkors.

2.17 Kommandørstjerner

Bryststjerne (Krasjan) for kommandør, en del av ordensinsigniene for Kommandør med stjerne, ofte av en noe enklere utførelse enn storkorsstjernen.

2.18 Dekorasjonstriper (Dekorasjonsspenner)

Ridderkors og medaljer i original montert ved siden av hverandre på spenne. Lavest rangerte til venstre og hvor dekorasjonene delvis kan overlape hverandre mot høyest rangerte dekorasjon som ligger åpen lengst til høyre (nærmest hjertet).

2.19 Miniatyrstriper (Miniatyrspenner)

Dette er ordenskors og medaljer i miniatyr montert ved siden av hverandre på spenne. Lavest rangerte til venstre og hvor dekorasjonene delvis kan overlape hverandre mot høyest rangerte dekorasjon som ligger åpen lengst til høyre (nærmest hjertet). Miniatyrordenens bånd kan være påsatt rosett eller rosett med vinger for angivelse av grad og klasse.

Miniatyrmedaljenes bånd skal normalt være nakne, uten løv, tall, stjerner eller annet utstyr. Unntatt herfra er medaljer tildelt med sverd, ekegren, rosett eller laurbærgren.

2.20 Båndstriper (Båndspenner)

Er en stripe (spenne) med et ca 3 cm bredt bånd montert rundt en ca 1 cm høy stripe. Flere striper av ordensbånd eller medaljebånd kan monteres sammen ved siden av hverandre, normalt tre bånd i bredden (fire for Hærens mørke uniform) i rangert rekkefølge fra venstre mot høyeste rangerte til høyre (nærmest hjertet), evt. i flere rader fra nederst til høyest rangerte øverst.

Stripene kan være utstyrt med rosett, løv, laurbærgren, ekegren, stjerne, sverd, tall eller plate for å angi ordensgrad eller type medalje og valør.

2.21 Hoffmontasje av dekorasjonstriper (spenner) og miniatyrstriper (spenner).

Montering av dekorasjonstripe og miniatyrstripe kan gjøres på to måter. Det normale er å montere de slik som beskrevet under pkt 2.19 og 2.20. Montering kan også gjøres som såkalt "Lakeispenne" eller "Hoffmontasje", dvs. at medaljebåndet føres ned på baksiden til ca halvveis ned på dekorasjonen og at selve dekorasjonen festes til dette. Denne type montering er primært forbeholdt de kongelige og ansatte ved Det Kongelige Hoff.

3 Ordener og medaljer inndelt i grupper

3.1 Dekorasjonene er inndelt i grupper nummerert fra I til VII slik:

- **Gruppe I:** Dekorasjoner rangert av H.M. Kongen på den offisielle listen (vedlegg 1).
- **Gruppe II:** Dekorasjoner tildelt av utenlandske statsoverhoder (vedlegg 2).
- **Gruppe III:** Dekorasjoner tildelt av De Forente Nasjoner, NATO, EU, tilsv. (vedlegg 3).
- **Gruppe IV:** Andre norske dekorasjoner (vedlegg 4).
- **Gruppe V:** Andre utenlandske dekorasjoner (vedlegg 5).
- **Gruppe VI:** Militære ferdighetsmerker (vedlegg 6).
- **Gruppe VII:** Sivile ferdighetsmerker (vedlegg 7).

Dekorasjoner i gruppe I rangerer foran dekorasjoner i gruppe II osv.

4 Inndeling og rangering av dekorasjoner

4.1 Nordisk og internasjonal og sedvane

Inndelingen av ordener og medaljer i grupper er fastsatt med bakgrunn i nordisk og internasjonal sedvane. Det er tatt hensyn til at andre etater er tillagt ansvar for dekorasjoner og at det derfor er nødvendig med et harmonisert regelverk hvor rekkefølgen av dekorasjoner er uavhengig av etat.

4.2 Regler for rangering av offisielle norske dekorasjoner

Rangeringen omfatter alle offisielle dekorasjoner, ordener og medaljer brukt på sivilt og uniformert antrekk i alle etater.

Offisielle norske dekorasjoner bæres i rekkefølge fastsatt av H.M. Kongen. Disse bæres foran, over eller til høyre for dekorasjoner tildelt av utenlandsk statsoverhode, FN, NATO, EU, tilsv.

4.3 Rangering av offisielle utenlandske dekorasjoner og andre utenlandske dekorasjoner

Offisielle utenlandske dekorasjoner skal bæres i rekkefølge: Britiske, danske, finske, islandske og svenske. Videre er rekkefølgen bestemt etter landenes navn skrevet på fransk.

4.4 Rangering av FN, NATO og EU medaljer

FN, NATO, EU og tilsvarende medaljer rangerer etter dato og år for når operasjonen ble iverksatt. Eldre foran yngre.

4.5 Rangering av andre norske dekorasjoner

Andre norske dekorasjoner bæres i rekkefølge etter når de ble innstiftet. Eldre foran yngre.

4.6 Rangering av andre utenlandske dekorasjoner

Reglene om intern rekkefølge for andre utenlandske dekorasjoner som skal bæres etter andre norske dekorasjoner følger samme regel som for offisielle utenlandske dekorasjoner, dog slik at prinsippet om eldre dekorasjoner foran yngre følges innen hver enkelt nasjon.

4.7 Rangering av militære ferdighetsmerker

De militære ferdighetsmerkene rangerer i tradisjonelle rekkefølge; Det militære skarpskyttermerket, Det militære marsjmerket, Det militære skimerket, infanterimerket, feltidrettsmerket og Det militære femkampmerket. For tjenestegjørende personell erstatter båndspenne for skyting og båndspenne for feltsport de tidligere ferdighetsmerkene, jf. pkt 5.6 – 5.9.

4.8 Rangering av sivile ferdighetsmerker

Sivile ferdighetsmerker rangerer etter den rekkefølge de er innstiftet.

4.9 Utenlandske militære og sivile ferdighetsmerker

Disse ferdighetsmerkene er ikke behandlet da de normalt ikke tillates båret på uniform. Blir slik tillatelse gitt, rangerer de etter alle andre norske militære og sivile ferdighetsmerker.

5 Regler for bæring av dekorasjoner

5.1 Generelt

Alle ordener og medaljer skal ha statutter og grunnlaget for tildeling skal fremgå av disse. Av disse skal også fremgå hvordan den enkelte orden eller medalje skal bæres.

Dekorasjon i form av ordenstegn (ridder eller tilsvarende), medaljer eller merker i bånd bæres i henhold til statuttene, normalt høyt på venstre side av brystet.

5.2 Plikt til å bære dekorasjoner

For dekorasjoner gitt av H.M. Kongen er det kutyme at disse skal bæres i møte med H.M. Kongen, når Kongehuset er representert, ved alle offisielle arrangementer eller når dette er tilsagt. Øvrige dekorasjoner kan bæres.

Dekorasjonene kan på eget ønske og initiativ bæres ved alle offentlige arrangementer og høytidsdager, også private arrangementer som jubileer, brylluper, konfirmasjoner osv.

5.3 Dekorasjoner med flere valører

Er man tildelt en dekorasjon og senere blir tildelt samme dekorasjon med høyere valør, bæres bare den sist tildelte.

Unntatt fra regelen om at bare høyeste valør kan bæres, er Deres Majesteter Kongen og Dronningen og Deres Kongelige Høyheter Kronprinsen og Kronprinsessen som normalt bærer de kongelige norske ridderordenenes høyeste (storkors) og laveste (ridder) grad samtidig.

Unntatt fra denne regel er også Forsvarsmedaljen hvor Forsvarsmedaljen med laurbærgren og den ordinære Forsvarsmedaljen er definert som to forskjellige medaljer. Disse kan derfor bæres samtidig. Samme regel gjelder også Politimedaljen og Sivilforsvarsmedaljen.

5.4 Ridderkors og medaljer

Ridderkors og medaljer bæres ved siden av hverandre i beskrevet rekkefølge på brystet.

5.5 Ferdighetsmerker

Fra 1. januar 2008 er det ikke lenger tillatt for stadig tjenestegjørende å bære medaljer for ferdighetsmerker på uniform. Fra samme dato er det innført et fellesbånd (båndstripe) for skyting og et fellesbånd (båndstripe) for feltsport.

Ferdighetsmerker bæres iht. gjeldende bestemmelser. Utenlandske ferdighetsmerker bæres ikke. Forsvarets personellsystem oppdateres fortløpende for de som tilfredsstillt kravene til de forskjellige merker (vedlegg 6 og 7) i samsvar med de til enhver tid gjeldende bestemmelser.

5.6 Rett til å bære dekorasjoner

Bare de dekorasjoner en selv er tildelt kan bæres.

5.7 Tjenestegjørende personell

Tjenestegjørende personell bærer til uniform bare de dekorasjoner som til enhver tid er godkjent til bruk (med eventuelle overgangsbestemmelser) av Forsvarssjef.

5.8 Ikke tjenestegjørende personell (pensjonister og reservebefal)

Ikke tjenestegjørende personell bærer den uniform og de dekorasjoner, ordener, medaljer og ferdighetsmerker, i den rekkefølge som var gjeldende ved fratreden.

5.9 Bruk av store og små dekorasjoner, båndstriper

Store og små dekorasjoner og båndstriper bæres i samsvar med gjeldende uniformsreglement. Store (originaler) og små dekorasjoner (miniatyrer) skal ikke blandes eller bæres samtidig. Unntatt herfra er Kommandørkors som alltid bæres stort.

5.10 Dekorasjoner som er arvet

I Norge er det ikke kutyme for, og det ansees for ukorrekt å bære dekorasjoner gitt til slektsledd. Kun de dekorasjoner som en selv er tildelt kan bæres.

5.11 Post Mortem

Dekorasjoner kan kun utdeles Post Mortem til pårørende når dette er hjemlet i statuttene.

5.12 Tilbakekallelse av dekorasjoner, ordener og medaljer

En dekorasjon, orden eller medalje kan, om dette er angitt i statuttene, tilbakekalles dersom innehaveren viser seg uverdigg til fortsatt å inneha den mottatte dekorasjon. Vedtak om slik tilbakekallelse skal fattes av den instans som i vedkommende statutter er gitt slik myndighet.

6 Om bæring av dekorasjoner

6.1 Generelt

Dekorasjoner bæres til militært og sivilt antrekk når det er bestemt eller passende. De bæres da på venstre side i samsvar med fastsatte rekkefølge.

Til uniform bæres dekorasjoner, ordener og medaljer i samsvar med uniformreglementet.

Til sivilt antrekk bæres dekorasjoner, ordener og medaljer tilpasset Forsvarets bestemmelser og i samsvar med norsk og nordisk tradisjon.

Ved Det kongelige hoff gjelder egne regler for bæring av dekorasjoner.

6.2 Hvilke dekorasjoner kan bæres samtidig

Det kan bare bæres ett storkors. I tillegg kan inntil tre kommandørkors bæres samtidig. De bæres under eller ved siden av hverandre, det høyest rangerte øverst og til høyre tett opp til halsen og det lavest rangerte nederst (underst og til venstre).

Dertil kan inntil fire bryststjerner bæres samtidig. Bryststjernene bæres lavt på venstre side av brystet under eller ved siden av hverandre. Den høyest rangerte øverst til høyre og den lavest rangerte nederst til venstre.

Det kan samtidig bæres dekorasjoner i form av riddertegn og medaljer. Riddertegn kan bare bæres som brysttegn. Det er ingen begrensning i antall riddertegn og medaljer satt sammen til en ordensspenne, men den totale lengden på spennen bør ikke overstige avstanden fra midten av brystet og ut til skuldersømmen.

6.3 Dekorasjoner ved spesielle anledninger

Ved spesielle anledninger, eksempelvis ved veterantreff, parader, jubileer, bekransninger, minnehøytideligheter og tilsvarende arrangementer kan dekorasjoner bæres til blazer og fritidsantrekk i samsvar med militær skikk og bruk.

6.4 Bæring av dekorasjoner til sivilt antrekk

Sivilt bæres ordener og medaljer i original eller miniatyr bare til galla (kjole og hvitt) og smoking. Til sjakett/mørk dress, dress/drakt, blazer/bukse osv. bæres normalt bare rosett eller miniatyrbånd.

Storkorskjede bæres jevnt over skuldrene. Storkors bæres under jakken over vesten på skrå fra høyre skulder til venstre hofte.

Bryststjerner bæres lavt på livkjolens/jakkens/kjolens/draktens venstre side av brystet.

Kommandørkors bæres i original av herrer i bånd om halsen, av damer i sløyfe høyt på venstre side av brystet.

Riddertegn og medaljer bæres av herrer høyt på venstre side av brystet, festet til brystlommens kant, eller slik at øverste kant av båndet kommer i høyde med livkjolens/jakkeslagets knapphull. Damer bærer riddertegn og medaljer på samme måte som herrer eller i sløyfe av dekorasjonens bånd høyt på venstre side av brystet.

Samme regler om bæring av dekorasjoner er gjeldende for uniformert og sivilt antrekk

6.5 Generelt om Forsvarets behandling i forbindelse med dekorasjoner (ordener og medaljer)

Forsvarssjefens målsetning er at Forsvarets personell skal gis heder og påskjønnelse på lik linje med andre etaters personell. I tillegg skal de særegne og situasjonsbetingede forhold som Forsvarets personell kan utsettes for i sin tjeneste tas hensyn til og gis oppmerksomhet. Spesielt skal oppmerksomheten rettes mot innsats som medfører fare for tap av soldaters liv og for avdelingens sikkerhet.

For at alle avdelinger og alt personell skal sikres en mest mulig rettferdig og ensartet behandling har Forsvarssjefen opprettet to instanser for å ivareta dette.

6.5.1 Forsvarssjefens dekorasjonsråd (FDR)

FDR er en videreføring av det tidligere Forsvarssjefens medaljeråd.

FDR er et rådgivende organ for Forsvarssjefen i spørsmål vedrørende dekorasjoner, samt ferdighetsmerker som ikke skal behandles i Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd (FSDR).

Rådet behandler alle saker vedrørende forslag om tildeling og dekorering av Forsvarets sivile og militære personell og saker vedrørende heraldikk, overordnede retningslinjer for emblemer og uniformsspørsmål. Videre skal rådet behandle og gi råd i andre dekorasjonssaker som forelegges, bæretillatelse, rangering av medaljer og dekorasjoner, innstiftelse av nye dekorasjoner, statutter og detaljbestemmelser.

Rådets tilrådninger sendes Forsvarssjefen for avgjørelse.

Saker det ikke oppnås enighet om skal fremsendes Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd for videre behandling.

Rådet består av Sjefen for Forsvarets Veteranadministrasjon (FVA) som leder og en representant for Hæren, Sjøforsvaret, Luftforsvaret og Heimevernet. Sekretær i rådet er tilsatt rådgiver for dekorasjoner og heraldikk i FVA. Forsvarsgrenene skal ha en varamann.

6.5.2 Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd (FSDR)

FSDR skal være et rådgivende organ for Forsvarssjefen vedrørende innstillinger til stridsdekorasjoner og saker/søknader/forslag som det ikke oppnås enighet om i FDR.

Rådet behandler forslag om tildeling av Forsvarets stridsdekorasjoner og innstilling til andre stridsdekorasjoner, evt. fremme disse til respektive instans, eks. Krigsdekorasjonsrådet.

Rådets tilrådninger sendes Forsvarssjefen for avgjørelse.

Rådet består av leder på minimum generalmajor/kontreadmirals nivå, Generalinspektørene for Hæren, Sjøforsvaret og Luftforsvaret, samt to sivile med henholdsvis juridisk og historisk kompetanse. Sjefen for Forsvarets Veteranadministrasjon (FVA) er sekretær i Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd (FSDR).

6.5.3 FDR og FSDR sekretariatenes ansvar

Sekretariatene for Forsvarets dekorasjonsråd (FDR) og Forsvarets stridsdekorasjonsråd (FSDR) har på Forsvarssjefens vegne ansvar for administrasjon, tilrettelegging og gjennomføring av arrangementer og seremonier. Ved overrekkelse av dekorasjoner i Forsvaret, samarbeider de med Forsvarets avdeling for kultur og tradisjon (FAKT) og aktuelle forsvarsgreners Administrativt foresatt avdeling (AFA). Dersom Akershus festning er et aktuelt alternativ, må dette koordineres med sjefen for FAKT

I de tilfelle hvor ansvaret for tildeling av dekorasjoner er delegert til Vernepliktsverket(VPV)/ tjenestegjørende avdeling, begrenses sekretariatenes ansvar til å gi råd og veiledning i den hensikt å oppnå en tilnærmet ensartet gjennomføring av arrangementer og seremonier.

7 Fylkesmannens behandling

For Gruppe I dekorasjonene skal det rådet som besørger saksbehandling fremsende forslaget med Forsvarssjefens anbefaling til vedkommende Fylkesmann i forhold til kandidatens faste bostedsadresse. Fylkesmannen innhenter politiattest, kompletterer og fremsender forslaget med sin anbefaling til Ordenskanselliet for Den Kongelige Norske St Olavs Orden. Ordenskanselliet forbereder og fremlegger saken for H.M. Kongen for avgjørelse.

Forslagene til stridsdekorasjoner sendes til Krigsdekorasjonsrådet.

8 Krigsdekorasjonsrådet

Krigsdekorasjonsrådet er opprettet ved Kgl. res i 1949 med senere endringer 24.10.1986, 20.12.1991.

Krigsdekorasjonsrådet skal i tråd med statuttene for den enkelte dekorasjon behandle alle saker vedrørende følgende dekorasjoner:

- Krigskorset med sverd (for innsats under kamp i krig eller væpnet konflikt)
- Haakon VIIIs Frihetskors (for Norges sak i krig). Tildeling avsluttet 1. januar 1950.(FD 26/11 1949).
- St. Olavsmedaljen med ekegren (for krigsinnsats)
- Krigsmedaljen (aktivt deltatt i krigen i Norge). Tildeling avsluttet 1. januar 1950.(FD 26/11 1949).
- Haakon VIIIs Frihetsmedalje (for Norges sak i krig). Tildeling avsluttet 1. januar 1950.(FD 26/11 1949).

9 Forslag om tildeling

9.1 Forslag om tildeling av følgende dekorasjoner fremmes tjenestevei til Forsvarssjefens Stridsdekorasjonsråd:

- Krigskorset med sverd (23. mai 1941). **)
- St. Olavs medaljen med Ekegren (6. februar 1942). **)
- Forsvarets Medalje for Edel dåd med Laurbærgren (1. mai 1982). **)
- Forsvarets medalje for Internasjonale Operasjoner med Laurbærgren (Gull) (9. oktober 2000). **)
- Forsvarets Innsatsmedalje (1. januar 1993). **)
- Militærkorset med sverd (20. mai 2007). **)
- Militærkorset (20. mai 2007). **)

9.2 Forslag om tildeling av følgende dekorasjoner fremmes tjenestevei til Forsvarssjefens Dekorasjonsråd:

- Den Kongelige Norske St. Olavs Orden (21. august 1847). *)
- Den Kongelige Norske Fortjenstorden (14. juni 1985). **)
- Medaljen for Edel Dåd i Gull (19. august 1885). *)
- Kongens Fortjenstmedalje i Gull (1. februar 1908). *)
- St. Olavs medaljen (17. mars 1939). **)
- Krigsmedaljen (23. mai 1941). **)
- Medaljen for Edel Dåd i Sølv (1. mai 1982). **)
- Medaljen for Redningsdåd til Sjø (25. august 1978). *)
- Kongens Fortjenstmedalje i Sølv (1. februar 1908). *)
- Forsvarsmedaljen med Laurbærgren (1. mai 1982). **)
- Deltagermedaljen 9. april 1940 – 8. mai 1945 (19. september 1945). **)
- Forsvarets medalje for sårede i strid (1. januar 2005). *)
- Forsvarets Medalje for Internasjonale Operasjoner med Laurbærgren (9 oktober 2000). **)
- Operasjonsmedaljen (særlige tilfeller, se statuttene) (1. april 2005). **)
- Forsvarets medalje for falne i strid (1. januar 2005). **)

*) Kan tildeles norske sivile og militære.

**) Kan tildeles norske og utenlandske sivile og militære.

***) Kan tildeles norske siviles eller militæres etterlatte.

9.3 Krav til dokumentasjon som skal følge forslag om tildeling av dekorasjon (jfr. vedlegg 8)

Et forslag skal bare omhandle en kandidat. Er det flere aktuelle kandidater utarbeides ett forslag for hver av kandidatene. Benytt om mulig vedlegg 8 (B1 0500 B (2009-00-00)) med veiledning.

9.3.1 Opplysninger som skal vedlegges.

I tillegg til faste opplysninger om kandidaten må forslagsstillerens beskrivelse og begrunnelse inneholde sted og tid for hendelsen. Det skal gis kort begrunnelse for forslaget, normalt den begrunnelsen som forslagsstiller ønsker skal komme offentligheten til kjenne. Dersom begrunnelsen av sikkerhets- eller andre grunner ikke kan offentliggjøres på nåværende tidspunkt må dette anmerkes særskilt. Angi om mulig når offentliggjøringen bør eller kan skje.

Ved fremsendelse skal kopi av kandidatens rulleblad/tilsvarende for sivilt personell vedlegges.

Forslaget sendes tjenestevei til Forsvarssjefens Dekorasjonsråd eller Stridsdekorasjonsrådet.

9.3.2 Retningslinjer ved vurdering av innstillinger til stridsdekorasjoner.

For tildeling av stridsdekorasjoner må innsatsen være på et nivå langt ut over det som normalt kan forventes. Ved siden av å utsette seg for personlig fare, bør innsatsen også omfatte fysisk og psykisk utholdenhet, kaldblodighet og rådsnarhet. Videre evne til å organisere og andre positive egenskaper som vedkommende har tatt i bruk på en måte som normalt ikke forventes, må vektlegges.

For en sjef/leder vil det være særlig relevant om vedkommende gjennom fremragende ledelse oppnår at oppdraget løses. Herunder at man kommer ut med minst mulig egne og sivile tap etc.

At den innstilte personlig var eksponert for risiko kan være av betydning, men behøver ikke være avgjørende.

Det må skilles mellom **Direkte kamphandlinger** og **Indirekte kamphandlinger**. Handlingene bør begrunnes/beskrives mest mulig konkret (jfr. veiledning vedlegg 8).

9.3.3 Behandling av innstillinger.

Forsvarssjefens Dekorasjonsråd innstiller for Forsvarssjefen som avgjør (jfr. pkt 6.5 og 9.2). For de dekorasjoner som iht. vedlegg 1 tildeles av Kongen, Kongen i Statsråd eller Den kongelige Norske St. Olavs Ordens Kanselli sendes innstillingen til Fylkesmannen (jfr. pkt. 6.5.7 og 9.2).

Forsvarssjefens stridsdekorasjonsråd innstiller for Forsvarssjefen som avgjør (jfr. pkt. 6.5.8 og 9.1). Som deretter sender innstillingen til Krigskorset og St. Olavs medaljen med Ekegren til Krigsdekorasjonsrådet.

10 Tjenestegjørende avdeling.

Forsvarssjefen har delegert ansvaret til tjenestegjørende avdeling for å tildele alt sitt personell, sivile, befal og soldater, følgende dekorasjoner (jf. statuttene):

- Forsvarsmedaljen (stjerner iht. statuttene)..
- Operasjonsmedaljen (forskjellige bånd for ulike land).
- Vernedyktighetsmedaljen (Hær, Sjø, Luft, Heimevern)
- Skytemerke (kun som båndspenne). Båndspenner anskaffes av den enkelte.
- Feltsportmerke (kun som båndspenne). Båndspenner anskaffes av den enkelte
- Militære ferdighetsmerker (til soldater/vervede og kun som merke).
- Sivile ferdighetsmerker (til soldater/vervede og kun som merke).

11 Ajourføring av Forsvarets Personellsystem (P 3)

Vernepliktsverket/tjenestegjørende avdeling er ansvarlig for at rulledata, rulleblad og verneplikts-bok er ajourført. Bekreftet kopi av diplommet med begrunnelse skal sendes Vernepliktsverket for skanning.

12 Søknad om bæretillatelse av dekorasjoner på uniform som ikke fremgår av den til enhver tid godkjente liste

12.1 Generelt

For å få bæretillatelse av dekorasjoner på uniform som ikke fremgår av den til enhver tid godkjente liste, må søknad sendes Forsvarssjefens dekorasjonsråd. Dette gjelder ikke dekorasjoner tildelt av statsoverhode, FN, NATO, EU eller tilsvarende som ikke trenger slik godkjenning.

Nye dekorasjoner vil bli innarbeidet i listen fortløpende etter hvert som de blir godkjent.

12.2 Søknaden skal inneholde:

For ikke allerede godkjente dekorasjoner som ønskes båret på uniform skal søknaden inneholde:

- Dekorasjonens navn og valør.
- Tildelt av
- Navn på vedkommende som har mottatt dekorasjonen
- Dato for når dekorasjonen er mottatt
- Begrunnelse for hvorfor dekorasjonen er tildelt
- Kopi av diplom/brev og om mulig statuttene for dekorasjonen.

Slik tillatelse er personlig inntil Forsvarssjefen eventuelt har innarbeidet den nye dekorasjonen i listen over dekorasjoner som er godkjent til bruk på uniform.

13 Tapt dekorasjon (orden eller medalje)

Erstatning for tapt dekorasjon kan bestilles hos dekorasjonsutsteder (f eks vedkommende ordenskanselli, FN, NATO, EU, tilsvarende, organisasjon eller Rulleførende/tjenestegjørende avdeling) mot at bekræftelse på rettighet fremlegges, normalt mot vederlag.

Medaljer, miniatyrmedaljer, båndstriper (spenner), rosetter og tilbehør for Forsvarets dekorasjoner kan på samme måte kjøpes fra Forsvarets uniformsutsalg.

14 Forslag om nye dekorasjoner, medaljer og ferdighetsmerker

Forslag om innføring av nye dekorasjoner, medaljer og ferdighetsmerker, eller forslag til endring av eksisterende statutter fremmes tjenestevei til Forsvarssjefens dekorasjonsråd. Forslaget må inneholde:

- Begrunnelse
- Forslag til statutter.
- Forslag til utforming

Forsvarssjefens dekorasjonsråd forelegger forslaget til utforming av dekorasjon, medalje eller ferdighetsmerke for Forsvarssjefens heraldiker til uttalelse. Dekorasjonsrådet utarbeider en begrunnet innstilling som fremmes Forsvarssjefen for avgjørelse.

Dersom dekorasjonen skal rangeres innenfor Gruppe I, fremmes forslag med begrunnelse for Ordenskanselliet i Den Kongelige Norske St Olavs Orden. Ordenskanselliet forbereder saken for H.M. Kongen som tar avgjørelse.

15 Ikrafttredelse

Direktiv for bruk og bæring av dekorasjoner, ordener og medaljer i Forsvaret trer i kraft 2009-09-30. Samtidig settes Forsvarets bestemmelser om bæring av medaljer av januar 2003 ut av kraft.

16 Vedlegg

Vedlegg 1: Dekorasjoner rangert av H.M. Kongen på den offisielle listen.

Vedlegg 2: Dekorasjoner tildelt av utenlandske statsoverhoder.

Vedlegg 3: Dekorasjoner tildelt av De Forente Nasjoner, NATO, EU, tilsv.

Vedlegg 4: Andre norske dekorasjoner.

Vedlegg 5: Andre utenlandske dekorasjoner.

Vedlegg 6: Militære ferdighetsmerker.

Vedlegg 7: Sivile ferdighetsmerker.

Vedlegg 8: Skjema for tildeling av dekorasjon (Blankett 0500 B (2009-00-00)).

Vedlegg 9: Generelle bestemmelser vedrørende overrekkelse av dekorasjoner.

Vedlegg 10. Statutter for medaljer utgitt i Forsvaret.

17 Henvisninger.

- 1) Medaljen for Edel Dåd - Kgl. res 19. august 1885
- 2) Krigskorset - Kgl. Res 23. mai 1941 med senere tillegg
- 3) Krigsmedaljen - Kgl. Res 23. mai 1943 med senere tillegg
- 4) Rangeringslisten - Kgl. Res 11. juni 1943 med senere tillegg, senest 26. april 2007
- 5) Håkon VIIIs Frihetskors - Kgl. Res 18. mai 1945
- 6) Håkon VIIIs Frihetsmedalje - Kgl. Res 18. mai 1945
- 7) Krigsdekorasjonsrådet - Kgl. Res 24. oktober 1986
- 8) Krigsdekorasjonsrådet - Kgl. Res 22. april 1988
- 9) Krigsdekorasjonsrådet - Kgl. Res 20. desember 1991
- 10) Retningslinjer for ordener og medaljer, Det Kongelige Hoff 2005
- 11) Burke`s Peerage & Gentry World Orders of Knighthood & Merit, Volume I and II, 2006
- 12) Orders and Decorations of all Nations, Ancient and modern civil and military. 1965
- 13) Forsvarets uniformsreglementer